

21 Μαΐου, 1990

[ΠΙΚΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΑΤΖΗΤΣΑΓΓΑΡΗΣ, Δ/στές]

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Α. ΠΑΝΑΓΗ ΑΛΛΩΣ ΚΑΥΚΑΡΗΣ,

Εφεσείων,

v.

ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,

Εφεσίβλητης.

(Ποινική Έφεση Αρ. 5118).

5 Συνταγματικό Δίκαιο — Δίκη — Ανεπηρέαστη δίκη — Σύνταγμα, Άρθρο 30.2 — Δεν απαγορεύεται δημοσιότητα ή κριτική για την απονομή της Δικαιοσύνης υπό την αίρεση ότι είναι δίκαιη — Αποκλείεται ο προπηλακισμός και η δημιουργία προκατάληψης — Δίκη μέσω του τύπου αντιστρατεύεται και υπονομεύει το θεμέλιο απονομής της δικαιοσύνης.

10 Συνταγματικό Δίκαιο — Δίκη — Εύλογος χρόνος διεξαγωγής της — Σύνταγμα, Άρθρο 30.2 — Για τον καθορισμό του "ευλόγου χρόνου" λαμβάνονται υπόψη, με αφετηρία την σύλληψη του κατηγορουμένου, τα περιστατικά και το εύλογο της υπόθεσης, η συμπεριφορά των ανακριτικών και δικαστικών αρχών, καθώς και εκείνη του κατηγορουμένου.

15 Υποκειμενική υπόσταση εγκλήματος (Mens Rea) — Οι νοητικές διεργασίες του κατηγορουμένου δεν μπορούν να προσδιοριστούν με βεβαιότητα — Οι μόνες ενδείξεις για τις διεργασίες του νου είναι οι δηλώσεις και οι πράξεις του δράστη.

Έφεση — Ευρήματα πρωτοδίκου Δικαστηρίου — Αρχές, που διέπουν επέμβαση του Εφετείου.

20 Δίκαιον αποδείξεως — Ομολογία — Όταν είναι εκουσία δύναται να στηριχτεί αφ' εαυτής καταδίκη — Όμως, είναι φρόνιμο να αναζητείται στο βαθμό, που είναι δυνατό ενίσχυση της ορθότητας του περιεχομένου της — Έτσι αποκλείεται η πιθανότητα λάθους, αλλά και οι ανακριτικές αρχές δεν ενθαρρύνονται να επιδιώκουν ομολογία ως εύκολο υποκατάστατο της ανίχνευσης του εγκλήματος.

25

Το πρωί της 10ης Ιουλίου, 1987, διαπράχθηκε ένα από τα πιο σοβαρά εγκλήματα στην ιστορία της Κύπρου. Βόμβα με την οποία είχε παγιδευθεί το σταθμευμένο αυτοκίνητο του Πανίκου Μιχαήλ από τη Λεμεσό, στο χώρο της κατοικίας του, εκράγηκε με την

πρώτη κίνηση του οχήματος με μοιραίες συνέπειες για τον ίδιο (οδηγός), και τους δυο επιβάτες του αυτοκινήτου, τα παιδιά του, του Χριστάκη και του Μιχαλάκη, ηλικίας 13 και 11 χρόνων αντίστοιχα.

Για το έγκλημα συλλήφθηκε ως ύποπτος ο εφεσείων.

5

Λίγο πριν τη συμμετοχή του σε αναγνωριστική παράταξη για τη διαπίστωση της ταυτότητας προσώπου που αγόρασε ηλεκτρικό συσσωρευτή παρόμοιο με εκείνο που χρησιμοποιήθηκε για την πυροδότηση της βόμβας, ο εφεσείων, προέβη στην πρώτη προφορική ομολογία του εγκλήματος. Δύο μέρες αργότερα, στις 18/7/87, ο εφεσείων προέβη σε λεπτομερή κατάθεση στην οποία εξιστορεί τόσο τις συνθήκες κάτω από τις οποίες διαπράχθηκε το έγκλημα, τον τρόπο με τον οποίο έδρασε ο ίδιος και εκείνοι κατά παραγγελία των οποίων εκτέλεσε το έγκλημα.

10

Η ομολογία έγινε μετά από συνάντηση που είχε ο εφεσείων, μετά από παράκλησή του, με το δικηγόρο του και αργότερα με τη σύζυγό του. Η συνάντηση με την τελευταία έγινε στο επήκοο των αστυνομικών οργάνων που κατέθεσαν για το περιεχόμενο της συνομιλίας, που ήταν ομολογία του εγκλήματος. Ο Κανκαρής πληροφορήθηκε τη σύζυγό του ότι ήταν ο δολοφόνος του Μιχαήλ και των παιδιών του.

15

20

Όχι μόνο ομολόγησε τη δική του ενοχή αλλά κατονόμασε και τους συνεργούς του, τους αδελφούς Αεροπόρου, οι οποίοι τον προσέλαβαν έναντι συμφωνηθείσης αμοιβής για να εξοντώσει τον Πανίκο Μιχαήλ κατά παραγγελία και προτροπή, όπως του ανέφεραν, του Γιαννάκη Έλληνα, ανταγωνιστή του θύματος στις μεταφορικές επιχειρήσεις. Η αμοιβή καθορίστηκε σε £10,000.- μικρό μέρος της οποίας - ποσό £200.- -, του καταβλήθηκε ως προκαταβολή.

25

Κατά τη δίκη μεγάλο μέρος της μαρτυρίας αφιερώθηκε στην απόδειξη της ορθότητας του περιεχομένου της κατάθεσης του εφεσείου. Σ' όποιο σημείο ήταν δυνατό να υποστηριχθούν με ανεξάρτητη μαρτυρία τα γεγονότα που περιγράφονται στην κατάθεση βεβαιώθηκαν, σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου, σε βαθμό που να μη αφήνεται καμιά αμφιβολία για την ακρίβειά τους.

30

35

Στη δίκη ο εφεσείων αποποιήθηκε τη γραπτή και τις προφορικές του ομολογίες και αρνήθηκε ότι αποτελούσαν εθελούσια έκφραση λιρωδοχής του εγκλήματος το οποίο αρνήθηκε ότι διέπραξε.

Το Κακουργιοδικείο εν τέλει βρήκε τον εφεσείωντα ένοχο. Εξ ου και η παρούσα έφεση. Οι λόγοι εφέσεως, που ανεπτύχθησαν είναι:

40

(α) Το αντάλλαγμα (£10,000 με £200 προκαταβολή) ήταν μηδαμινό σε σύγκριση με το κέρδος, που θα πραγματοποιούσαν οι εγκέ-

φαλοι του εγκλήματος. Η "λογική του εγκλήματος" υπαγορεύει ότι όπου ο φόνος γίνεται με υλικό αντάλλαγμα πρέπει να αναζητείται λογική αντιστοιχία μεταξύ της αμοιβής και του κέρδους του προσφέροντος την αμοιβή. Το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε το

5 επιχειρημα αυτό. Γιατί η προμελετημένη δολοφονία συνανθρώπου αποτελεί άρνηση αυτής τούτης της λογικής· ενώ η αφαίρεση ζωής κατά εγκληματική παραγγελία συνιστά έλλειψη κάθε ηθικού φραγμού. Αναζητείται μέτρο εκεί όπου δεν υπάρχει.

10 (β) Είναι απίθανο να είχε παρασυρθεί ο εφεσείων στο έγκλημα από τους αδελφούς Αεροπόρους, ένας από τους οποίους είχε την μισή του ηλικία. Η εισήγηση αυτή δεν έγινε δεκτή, γιατί παραγνωρίζει το πλέγμα σχέσεων, που η μαρτυρία έδειξε να υπάρχει μεταξύ εφεσείωντος και αδελφών Αεροπόρων.

15 (γ) Ο εφεσείων δεν είχε ανεπηρέαστη δίκη λόγω της φύσεως των δημοσιευμάτων του τύπου σχετικά με την δίκη και τον ίδιο. Το μόνο παράπονο, που έγινε κατά την πρωτόδικο δίκη, αφορούσαν δημοσιεύματα, που, κατά την γνώμη του συνηγόρου του εφεσείωντος, έτειναν να διαστρεβλώσουν την διαδικασία. Το Κακούργιοδικείο υπέδειξε ότι εναπέκειτο στον ίδιο τον εφεσείωντα ή τον

20 δικηγόρον του να θέσουν θέμα καταφρόνησης στο Δικαστήριο ενώπιον του Γενικού Εισαγγελέα. Κάτι τέτοιο δεν έγινε.

Με βάση τα πιο πάνω γεγονότα και τις νομικές αρχές, που εκτίθενται στο πρώτο από τα πιο πάνω περιληπτικά σημειώματα, το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε και τον λόγον αυτό.

25 (δ) Η δίκη δεν περατώθηκε εντός ευλόγου χρόνου κατά παράβαση του Αρθρου 30.2 του Συντάγματος. Με βάση τις νομικές αρχές, που σκιαγραφούνται στο δεύτερο από τα πιο πάνω περιληπτικά σημειώματα και τα γεγονότα της υπόθεσης αυτής ο λόγος αυτός κρίθηκε ανυπόστατος.

30 (ε) Κακώς το Κακούργιοδικείο απέδωσε την αξία, που απέδωσε στην ομολογία του Κατηγορουμένου. Υπόβαθρο της εισηγήσεως αυτής ήταν η επιχειρηματολογία, που προκύπτει από τις υποπαραγράφους (α) και (β) πιο πάνω..

35 Σχετικά με το θέμα αυτό το Ανώτατο Δικαστήριο παρατήρησε ότι:

α) Η ομολογία έγινε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα μετά την σύλληψη του εφεσείωντος.

40 β) Αφορμή γι' αυτή αποτέλεσε η αναγνωριστική παράταξη που επρόκειτο να γίνει για να διαπιστωθεί η ταυτότητα του προσώπου που είχε αποκτήσει τον ηλεκτρικό συσσωρευτή για τον οποίο, όπως ο εφεσείων γνώριζε, δεν είχε εμφανή χρήση ούτε ήταν σε θέση για να δώσει οποιαδήποτε αθώα εξήγηση για τη διάθεσή του.

γ) Προηγήθηκε συνάντηση μεταξύ εφεσείοντος και δικηγόρου του. Εν τέλει το Ανώτατο Δικαστήριο, αφού προέβη και στις παρατηρήσεις, που συνοψίζονται στο τελευταίο από τα πιο πάνω προληπτικά σημειώματα, σχετικά με την αξίαν της ομολογίας, ως αποδεικτικού μέσου, απέρριψε και τον λόγον αυτό.

5

Η έφεση απορρίπτεται.

Αναφερόμενες αποφάσεις:

Καυκαρής ν. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 396,

Constantinides v. Vima Ltd (1983) 2 Α.Α.Δ. 348,

Έλληνας ν. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 149,

10

A. - G. v. Times Newspaper Ltd [1973] 3 All E.R. 54,

Christodoulou, alias Farfaros v. The Republic (1963) 1 C.L.R. 36,

Volettos v. The Republic, 1961 C.L.R. 169,

Kokkinos v. The Police (1967) 2 C.L.R. 217,

Petri v. The Police (1968) 2 C.L.R. 40,

15

Ioannides v. The Republic (1968) 2 C.L.R. 169,

R v. Sykes, 8 Cr. App. Rep. 233,

Bell v. DPP of Jamaica [1985] 2 All E.R. 585,

Αγαρίου ν. Panayiotou (1988) 1 C.L.R. 257,

Pсарas and Another v. The Republic (1987) 2 C.L.R. 132,

20

Ηαφίτης και άλλος ν. Δημοκρατίας (1990) 2 Α.Α.Δ. 102.

Έφεση εναντίον Καταδίκης.

Έφεση εναντίον της καταδίκης από Παναγιώτη Α. Παναγή άλλως Καυκαρή ο οποίος βρέθηκε ένοχος στις 10 Μαρτίου, 1989 από το Κακούργιοδικείο Λεμεσού (Αριθμός Ποινικής Υπόθεσης 23969/87) σε τρεις κατηγορίες για φόνο εκ προμελέτης κατά παράβαση των άρθρων 203 (1) (2), 20 και 21 του Ποινικού Κώδικα, Κεφ. 154 όπως τροποποιήθηκε από τους Νόμους 3/62 και 86/83 και καταδικάστηκε από την Πρ. Επαρχιακού Δικαστηρίου Αρτέμη, Αν. Επαρχιακό Δικαστή Γ. Νικολάου και τον Επαρχιακό Δικαστή Φωτίου σε φυλάκιση δια βίου σε κάθε κατηγορία.

25

30

Μ. Πισσάς, για τον εφεσείοντα.

*Μ. Κυπριανού, Ανώτερος Δικηγόρος της Δημοκρατίας,
για τους εφεσίβλητους.*

5 ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα
δώσει ο Δικαστής Γ. Μ. Πικής.

Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ ΠΙΚΗΣ: Το πρωί της 10ης Ιουλίου,
1987, διαπράχθηκε ένα από τα πιο σοβαρά εγκλήματα
στην ιστορία της Κύπρου. Βόμβα με την οποία είχε παγι-
10 δευθεί το σταθμευμένο αυτοκίνητο του Πανίκου Μιχαήλ
από τη Λεμεσό, στο χώρο της κατοικίας του, εκράγηκε με
την πρώτη κίνηση του οχήματος με μοιραίες συνέπειες για
τον ίδιο (οδηγός), και τους δυο επιβάτες του αυτοκινήτου,
τα παιδιά του, του Χριστάκη και του Μιχαλάκη, ηλικίας
15 13 και 11 χρόνων, αντίστοιχα. Ως αποτέλεσμα της ισχυρής
έκρηξης που προκλήθηκε, και της πυρκαγιάς που ακολού-
θησε, ο διάδρομος στάθμευσης του αυτοκινήτου μετατρά-
πηκε σε σκηνή ολέθρου. Ο Πανίκος Μιχαήλ καιγόταν
μέσα στο αυτοκίνητό του κατακρεουργημένος, ενώ τα παι-
20 διά του καίγονταν έξω από το αυτοκίνητο, όπως είχαν εκ-
σφενδονισθεί, ακρωτηριασμένα, με μόνη ένδειξη ζωής το
γεγονός ότι ανάπνεαν. Ο Πανίκος Μιχαήλ ανασύρθηκε νε-
κρός από το αυτοκίνητο. Τα παιδιά μεταφέρθηκαν στο νο-
σοκομείο. Οι σύντομες προσπάθειες που καταβλήθηκαν
25 από το προσωπικό του νοσοκομείου Λεμεσού για τη διά-
σωσή τους ήταν καταδικασμένες σε αποτυχία. Το έγκλημα
τους έκοψε το νήμα της ζωής. Οι ανακρίσεις για την ανί-
χνευση του εγκλήματος και τη σύλληψη του δράστη ή των
δραστών, έτυχαν δημοσιογραφικής κάλυψης τόσο από τον
τύπο όσο και από την τηλεόραση.

30 Με αφετηρία τον προσδιορισμό του τύπου του ηλεκ-
τρικού συσσωρευτή (μπαταρίας) που χρησιμοποιήθηκε για
την ηλεκτροδότηση της βόμβας, και τον εντοπισμό της
προέλευσής του, η προσοχή των αστυνομικών Αρχών
στράφηκε προς τον εφεσείοντα τον οποίο ανέκριναν στις
35 16/7/87 και αργότερα, την ίδια ημέρα, τον έθεσαν υπό κρά-
τηση. Λίγο πριν τη συμμετοχή του σε αναγνωριστική πα-

ράταξη για τη διαπίστωση της ταυτότητας προσώπου που
 αγόρασε ηλεκτρικό συσσωρευτή παρόμοιο με εκείνο που
 χρησιμοποιήθηκε για την πυροδότηση της βόμβας, ο Πα-
 ναγιώτης Α. Παναγή, άλλως Καυκαρής, ο εφεσείων, προέ- 5
 βη στην πρώτη προφορική ομολογία του εγκλήματος. Δυο
 μέρες αργότερα, στις 18/7/87, ο εφεσείων προέβη σε λεπτο-
 μερή κατάθεση στην οποία εξιστορεί τόσο τις συνθήκες
 κάτω από τις οποίες διαπράχθηκε το έγκλημα, τον τρόπο
 με τον οποίο έδρασε ο ίδιος και εκείνοι κατά παραγγελία
 των οποίων εκτέλεσε το έγκλημα τους οποίους κατονόμα- 10
 σε (οι αδελφοί Ανδρέας και Χαράλαμπος Αεροπόρου) όσο
 και τα ελατήρια του ίδιου και των εμπνευστών του εγκλή-
 ματος (Κατάθεση - Τεκμήριο 47). Η ομολογία έγινε μετά
 από συνάντηση που είχε ο εφεσείων, μετά από παράκλησή
 του, με το δικηγόρο του και αργότερα με τη σύζυγό του. Η 15
 συνάντηση με την τελευταία έγινε στο επήκοο των αστυνο-
 μικών οργάνων που κατέθεσαν για το περιεχόμενο της συ-
 νομιλίας. Ο Καυκαρής πληροφόρησε τη σύζυγό του ότι
 ήταν ο δολοφόνος του Μιχαήλ και των παιδιών του· γεγο- 20
 νός που ήθελε να της αποκαλύψει ο ίδιος πριν το μάθει
 από άλλη πηγή. Συγκλονισμένη από την ομολογία η σύζυ-
 γος αντέδρασε, λέγοντας ότι ήταν καλύτερα να είχε βάλει
 τη βόμβα στα ίδια τα παιδιά τους παρά να εξοντώσει τα
 νεαρά θύματα του εγκλήματος.

Στη δίκη αμφισβήτησε ότι η κατάθεσή του στην αστυνο- 25
 μία έγινε θεληματικά. Μετά τη διεξαγωγή δίκης μέσα στο
 καθορισμένο δικονομικό πλαίσιο της κύριας δίκης, το Κα-
 κουργιοδικείο έκρινε την κατάθεση εθελούσια και την
 αποδέχθηκε ως μαρτυρία (Τεκμήριο 47). Κρίθηκε ότι ο 30
 εφεσείων προέβη στην ομολογία κάτω από το βάρος της
 ενοχής του· πράξη εξιλέωσης και εκτόνωσης του φορτι-
 σμού της συνείδησής του. Όχι μόνο ομολόγησε τη δική
 του ενοχή αλλά κατονόμασε και τους συνεργούς του, τους
 αδελφούς Αεροπόρου, οι οποίοι τον προσέλαβαν έναντι
 συμφωνηθείσης αμοιβής για να εξοντώσει τον Πανίκο Μι- 35
 χαήλ κατά παραγγελία και προτροπή, όπως του ανέφεραν,
 του Γιαννάκη Έλληνα, ανταγωνιστή του θύματος στις με-
 ταφορικές επιχειρήσεις. Η αμοιβή καθορίστηκε σε
 £10,000.00 μικρό μέρος της οποίας - ποσό £200 - του κα-

ταβλήθηκε ως προκαταβολή. Οι αδελφοί Αεροπόρου ήταν μακρινοί συγγενείς και φίλοι του Καυκαρή. Η μαρτυρία έφερε σε φως ότι και οι Αεροπόροι είχαν στο παρελθόν συνδράμει τον εφεσείοντα στις επαγγελματικές του επι-
5 διώξεις, ασκώντας πίεση σε συνεργάτη του ώστε να συμφωνήσει με τους όρους του στην κατανομή ή διεξαγωγή της εργασίας για τη μεταφορά εθνοφρουρών από τη Λευκωσία στη Λεμεσό. Οι Αεροπόροι όχι μόνο παρότρυναν τον Καυκαρή να διαπράξει το έγκλημα αλλά συγχρόνως
10 βοήθησαν στην κατασκευή και τη συναρμολόγηση της βόμβας με την οποία παγιδεύθηκε το αυτοκίνητο του θύματος. Αρχικά το σχέδιο δολοφονίας πρόβλεπε τη δολοφονία του Μιχαήλ με πιστόλι. Όταν όμως διαφάνηκε ότι η απομόνωσή του για την εκτέλεση του εγκλήματος ήταν δύσκολη,
15 παγιδεύθηκε το αυτοκίνητό του με βόμβα παρόλο που γνώριζε ο εφεσείων μετά από παρακολούθηση των κινήσεων του Πανίκου Μιχαήλ ότι τα παιδιά του θα ήταν επιβάτες στο αυτοκίνητο. Ο Καυκαρής όχι μόνο ομολόγησε το
20 έγκλημα αλλά οδήγησε την αστυνομία και στους τόπους που μαζί με τους Αεροπόρους απεργάστηκαν τη διάπραξη του εγκλήματος, αφήνοντας πίσω τους ίχνη που έτειναν να βεβαιώσουν ότι εκεί συναρμολογήθηκε η βόμβα και εξασφαλίστηκαν τα μέσα για την παγίδευση του αυτοκινήτου του Μιχαήλ και τον αφανισμό του ιδίου και των παιδιών του.

25 Μεγάλο μέρος της μαρτυρίας αφιερώθηκε στην απόδειξη της ορθότητας του περιεχομένου της κατάθεσης του εφεσείοντα. Σ' όποιο σημείο ήταν δυνατό να υποστηριχθούν με ανεξάρτητη μαρτυρία τα γεγονότα που περιγράφονται στην κατάθεση βεβαιώθηκαν, σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου, σε βαθμό που να μη αφήνεται
30 καμιά αμφιβολία για την ακρίβειά τους. Τόσο οι αποκαλύψεις για τις κινήσεις του για την παρακολούθηση του θύματος, καθώς και οι ενέργειές του για την απόκτηση των εφοδίων του εγκλήματος (ηλεκτρικός συσσωρευτής, ηλεκτροδέκτης και τέλλα), αποδείκνυονταν με ανεξάρτητη μαρτυρία
35 ότι ανταποκρίνονταν στην αλήθεια, γεγονός που κρίθηκε ότι προσέδωσε αντικειμενική υπόσταση στην ορθότητα του περιεχομένου της κατάθεσης στην αστυνο-

μία. Την εκρηκτική ύλη υψηλής τάσης την προμήθευσε ο Ανδρέας Αεροπόρος που ως εκπαιδευτής στην Εθνική Φρουρά (εκείνη την περίοδο) είχε πρόσβαση στις εκρηκτικές ύλες του Σώματος.

Και αυτή η πτυχή της υπόθεσης βεβαιώθηκε, στο βαθμό 5 που ήταν δυνατό και επιτρεπτό, ως μέσο βεβαίωσης της ορθότητας των ισχυρισμών του με την ανίχνευση εκρηκτικής ύλης στην κατοικία των Αεροπόρων.

Στη δίκη ό εφεσείων αποποιήθηκε τη γραπτή και τις προφορικές του ομολογίες και αρνήθηκε ότι αποτελούσαν 10 εθελούσια έκφραση παραδοχής του εγκλήματος το οποίο αρνήθηκε ότι διέπραξε. Οι ομολογίες του απέβλεπαν, όπως ισχυρίστηκε, στην αναχαίτιση της αφόρητης ψυχολογικής πίεσης που ασκούσαν οι αστυνομικές Αρχές αφενός, και σε εκούσια σύμπραξή του με τις αστυνομικές 15 Αρχές ώστε να καταστεί δυνατή μέσα από την πλαστή του κατάθεση η συγκρότηση του βάρθρου για τη σύλληψη και την τιμωρία των πραγματικών δραστών του εγκλήματος. Η παράλληλη προβολή και των δυο λόγων ως κίνητρο για την ομολογία του, αποκαλύπτει ένα στοιχείο αντινομίας. 20 Ενώ ο ισχυρισμός για την άσκηση πιέσεων συνταυτίζεται με τη θέση ότι η κατάθεσή του ήταν ακούσια, η δεύτερη εκδοχή φέρει τον εφεσείοντα οικειοθελώς συνεργαζόμενο με τις αστυνομικές Αρχές για τη διευκόλυνση, μέσω της κατάθεσής του, του αστυνομικού ανιχνευτικού έργου. 25

Η μαρτυρία κατέδειξε ότι η βόμβα τοποθετήθηκε κάτω από το αυτοκίνητο του θύματος αργά τη νύκτα της 9/7/87 προς 10/7/87, μετά τη στάθμευσή του στον περιφραγμένο διάδρομο στο πλευρό της κατοικίας του Μιχαήλ. Ο Καυκαρής πρόβαλε άλλοθι για τις κινήσεις του κατά τον κρίσιμο χρόνο (μετά τη στάθμευση του αυτοκινήτου), υποστηρίζοντας ότι επέστρεψε από τη Λεμεσό στο σπίτι του στο Στρόβολο γύρω στις 9 μ.μ., και ότι έμεινε εκεί μέχρι το πρωί της επομένης. Η σύζυγός του στη μαρτυρία της υποστήριξε την εκδοχή του εφεσείοντα και ταυτόχρονα διέψευσε ότι κατά τη συνάντησή της με το σύζυγό της στις 18/7/87, ο τελευταίος της ομολόγησε, όπως ισχυρίστηκαν οι 30 35

μαρτυρες της αστυνομίας, τη διάπραξη του εγκλήματος.

5 Μετά από ενδελεχή ανάλυση της μαρτυρίας, το Κα-
κουργιοδικείο προέβη στα πιο κάτω ευρήματα πριν κατα-
λήξει στην ετυμηγορία του με την οποία έκρινε τον εφε-
σείοντα ένοχο σε τρεις κατηγορίες για το φόνο εκ
προμελέτης των τριών θυμάτων του εγκλήματος, και σε
δυο κατηγορίες για την παράνομη κατοχή εκρηκτικών
υλών :-

10 "Τελικά, συνοψίζουμε τα βασικά ευρήματά μας. Ο κα-
τηγορούμενος, την 9.7.87, στο Κολόσσι Λεμεσού, έθεσε
υπό την κατοχή του 1 1/2 πλάκα, βάρους ίση με 1 7/8
lbs., της εκρηκτικής ύλης γνωστής ως 'Γεμίσματα κατα-
15 στροφών M.112' και ως C4, καθώς και ένα ηλεκτρικό
πυροκροτητή. Ο κατηγορούμενος, την ίδια ημερομηνία,
τα μετέφερε στη Λεμεσό. Ο κατηγορούμενος διατήρησε
την εκρηκτική ύλη και τον πυροκροτητή στην κατοχή
του μέχρι και την 10.7.87 που τα χρησιμοποίησε συναρ-
μολογημένα σε βόμβα με μηχανισμό παγίδευσης, την
20 οποία τοποθέτησε, κατά τις πρωινές ώρες της 10.7.87,
κάτω από το αυτοκίνητο υπ' αρ. εγγραφής GP720 του
Πανίκου Μιχαήλ το οποίο ήταν σταθμευμένο εντός πε-
ριφραγμένου χώρου της κατοικίας στην οδό Παλα-
φλέσσα αρ. 35Α στη Λεμεσό, στην οποία διέμενε ο Πα-
νίκος Μιχαήλ με την οικογένειά του. Ο κατηγο-
25 ρούμενος στόχευε, με την έκρηξη, να προκαλέσει το θά-
νατο στον Πανίκο Μιχαήλ. Κίνητρο του κατηγορουμέ-
νου ήταν η υπόθεση κάποιου ότι για τον φόνο του Πα-
νίκου Μιχαήλ ο κατηγορούμενος θα αμειβόταν με ποσό
£10,000. Πρόθεση του κατηγορουμένου ήταν να επιφέ-
30 ρει το θάνατο στον Πανίκο Μιχαήλ καθώς και στα παι-
διά του Πανίκου Μιχαήλ παρότι στο κίνητρο του δεν
περιλαμβάνονταν άτομα άλλα από τον Πανίκο Μιχαήλ.
Ο κατηγορούμενος γνώριζε ότι η έκρηξη που θα επρο-
καλείτο έστω και με ελαφρά κίνηση του αναφερομένου
35 αυτοκινήτου του Πανίκου Μιχαήλ, θα ήταν ισχυρή και
θανατηφόρα για όποιον βρισκόταν μέσα ή κοντά στο
αυτοκίνητο. Ο κατηγορούμενος γνώριζε ότι ο Πανίκος
Μιχαήλ θα χρησιμοποιούσε το αναφερόμενο αυτοκίνη-

το οπότε θα επιυροδοτείτο η βόμβα. Ο κατηγορούμενος γνώριζε ότι τα παιδιά του Πανίκου Μιχαήλ θα συνόδευαν τον πατέρα τους. Ο κατηγορούμενος γνώριζε ότι με την έκρηξη θα φονεύονταν και τα παιδιά του Πανίκου Μιχαήλ μαζί με τον πατέρα τους. Ο κατηγορούμενος τα γνώριζε όλα αυτά πολλές ημέρες προτού τοποθετήσει τη βόμβα που προκάλεσε την έκρηξη και τα μελέτησε ψυχρά με λεπτομέρεια. Ο κατηγορούμενος είχε πολλές ώρες μετά που τοποθέτησε τη βόμβα κάτω από το αναφερόμενο αυτοκίνητο να ξανασκεφθεί είχε άφθονο χρόνο να παραιτηθεί του σκοπού του και είχε τον τρόπο να αναχαιτίσει την πορεία θανάτου που χάραξε για τα θύματά του. Ο κατηγορούμενος τελούσε σε κατάσταση στην οποία μπορούσε να σκεφθεί ψύχραιμα, να αναλογισθεί και να μελετήσει. Ο κατηγορούμενος επέμενε στην πραγμάτωση της πρόθεσής του να επιφέρει το θάνατο στο Πανίκο Μιχαήλ και στα παιδιά του Πανίκου Μιχαήλ. Το πρωί της 10.7.87 η έκρηξη προκλήθηκε όπως είχε προγραμματισθεί από τον κατηγορούμενο. Η έκρηξη πράγματι προκάλεσε το θάνατο στον Πανίκο Μιχαήλ και στα δύο παιδιά του, τον Χριστάκη Μιχαήλ και το Μιχαλάκη Μιχαήλ. Ο κατηγορούμενος βύθισε στο έρεβος το ηλιόλουστο πρωινό της 10ης Ιουλίου 1987."

5

10

15

20

Η έφεση, όπως αναπτύχθηκε ενώπιόν μας, έχει ως κύριο λόγο τις αντικειμενικές αδυναμίες των ευρημάτων του Δικαστηρίου στα οποία εδράζεται η ενοχή του εφεσείοντα. Ήταν αφύσικο, και συνεπώς απίθανο, όπως εισηγήθηκε ο κ. Πισσάς, για οποιοδήποτε στη θέση του εφεσείοντα, οικογενειάρχη 43 χρόνων με κάποια μόρφωση, πρώην υπαλλήλου της Ελληνικής Πρεσβείας, να παρασυρθεί από τους αδελφούς Αεροπόρου, νεαρά πρόσωπα που είχαν τη μισή του ηλικία, και να συμφωνήσει να χρησιμοποιηθεί ως εκτελεστικό όργανο για τις άνομες επιδιώξεις τους και εκείνες του ιθύνοντος νου που τους κατηύθυνε. Και έναντι ποιου ανταλλάγματος, έθεσε το ερώτημα ο κ. Πισσάς, εκείνου των £10,000.00 παρόλο που ο αφανισμός του Πανίκου Μιχαήλ θα απέφερε στους εμπνευστές και οργανωτές του εγκλήματος τεράστια κέρδη; Ελλείπει πα-

25

30

35

ντελώς, όπως συνάγεται από την επιχειρηματολογία του κ. Πισσά, το στοιχείο της αντιστοιχίας μεταξύ της αμοιβής του δολοφόνου και του κέρδους που θα προσκόμιζαν οι εγκέφαλοι του φοβερού εγκλήματος. Σύμφωνα με τα όσα
 5 λέχθηκαν από τους Αεροπόρους στον εφεσεσίοντα, συνεχίζει η επιχειρηματολογία, η δολοφονία του Μιχαήλ θα εξουδετέρωνε τον κυριότερο ανταγωνιστή του Έλληνα στο μειοδοτικό διαγωνισμό για το συμβόλαιο για τη μεταφορά προσωπικού των βρετανικών βάσεων στο Ακρωτήρι.
 10 Η εκδοχή των γεγονότων που έγινε δεκτή από το Δικαστήριο, εξασθενεί ακόμα περισσότερο και το μέτρο χάνεται ολοσχερώς, εισηγήθηκε ο κ. Πισσάς, όταν ληφθεί υπόψη ότι η τιμή του εγκλήματος ήταν μηδαμινή σε σύγκριση με το κέρδος που θα προσποριζόνταν εκείνοι που
 15 παράγγειλαν την εκτέλεσή του.

Τόσο κραυγαλέα είναι η αδυναμία του βάρθρου της καταδίκης, υπέβαλε ο κ. Πισσάς, ώστε να φέρνει στο νου πολύκροτες υποθέσεις κακοδικίας που συγκλόνισαν την αγγλική δικαιοσύνη, πολλές από τις οποίες εξιστορούνται στο σύγγραμμα του Bob Woffinden "Miscarriages of Justice".
 20

Κάτω από το φακό της ορθολογιστικής αντίκρουσης των γεγονότων, το ελατήριο που αποδόθηκε στον εφεσεσίοντα χάνει την αντικειμενική του υπόσταση και αποβάλλεται από τις ενέργειές του το εγκληματικό πέπλο που κρίθηκε από το Κακουργιοδικείο ότι τις περιβάλλει. Υποθέσεις κακοδικίας, προκύπτει από την αγόρευση του κ. Πισσά, είναι συχνά σύμπτωμα υπερβολικού ζήλου των ανακριτικών Αρχών στη διαλεύκανση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Ο ζήλος αυτός ήταν, εισηγήθηκε, στην προκείμενη περίπτωση, ιδιαίτερα έντονος για το γρήγορο κατευνασμό της κοινής γνώμης που αναστατώθηκε από το έγκλημα. Κάτω από αυτή την πίεση οι αστυνομικές Αρχές έδειξαν αδιαφορία για την αλήθεια, και για να καλύψουν
 25 την αδυναμία τους να φέρουν ενώπιον της δικαιοσύνης τον πραγματικό ή τους πραγματικούς δολοφόνους, κατέφυγαν στην εύκολη λύση να πιέσουν ή να παρασύρουν τον εφεσεσίοντα σε ομολογία πάνω στην οποία βασίστηκε η
 30
 35

υπόθεσή τους. Δυστυχώς και το δικαστήριο, είπε ο κ. Πισσάς, έδειξε ανάλογο ζήλο, υπερέβηκε μάλιστα σε ζήλο και τις αστυνομικές Αρχές, όπως διαφαίνεται από την επιφανειακή ανάλυση των γεγονότων, και την αβασάνιστη κατάληξη σε συμπεράσματα. Η αρχή ότι ο κατηγορούμενος θεωρείται αθώος μέχρις ότου αποδειχθεί η ενοχή του πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας (άρθρο 12.4 του Συντάγματος), βρίσκει, όπως μπορεί να συνοψισθούν οι θέσεις του εφεσείοντα, μόνο λεκτική απήχηση στην απόφαση. Τα πορίσματα του Δικαστηρίου αφήνουν περισσότερα ερωτηματικά για την ταυτότητα του δολοφόνου ή των δολοφόνων απ' όσα απαντούν. Εξονυχιστική ανάλυση της μαρτυρίας από το Δικαστήριο θα οδηγούσε, και αυτή είναι η θέση του εφεσείοντα, σε διαφορετικά ευρήματα και συμπεράσματα· τουλάχιστο στην ύπαρξη αμφιβολιών για την ταυτότητα του δολοφόνου. Η δημοσιότητα που δόθηκε στο ανιχνευτικό έργο της αστυνομίας, τόσο από τον τύπο όσο και από την τηλεόραση, αποστέρησε τον εφεσείοντα από το εχέγγο της ανεπηρέαστης δίκης που κατοχυρώνεται από το άρθρο 30.2 του Συντάγματος· και αυτός αποτελεί πρόσθετο λόγο για την ακύρωση της καταδίκης, σύμφωνα με τις εισηγήσεις που έγιναν εκ μέρους του εφεσείοντα.

Επισημαίνεται ότι κατά την εκδίκαση της έφεσης υποβλήθηκε αίτημα για την προσαγωγή μαρτυρίας ενώπιόν μας για την ύπαρξη αριθμού δημοσιευμάτων που έτειναν να δημιουργήσουν προκατάληψη σε βάρος του εφεσείοντα. Το αίτημα απορρίφθηκε για τους λόγους που παρατίθενται στην απόφαση του Δικαστηρίου *Παναγιώτης Αγαπίου; άλλως Καυκαρής, ν. Κυπριακής Δημοκρατίας* (1989) 2 Α.Α.Δ.396. Υπήρχε όμως κάποια μαρτυρία, και αυτό είναι γεγονός, σύμφωνα με την οποία τόσο η παρουσίαση των γεγονότων στην τηλεόραση όσο και στον τύπο, και η κάλυψη των αστυνομικών ανακρίσεων, προσήλκυσαν την προσοχή αριθμού μαρτύρων οι οποίοι κατέθεσαν για τις ενέργειες του εφεσείοντα πριν το έγκλημα. Προς υποστήριξη των θέσεών του, ο κ. Πισσάς αναφέρθηκε στις αρχές που υιοθετήθηκαν στην *Constantinides ν. Vima Ltd.* (1983) 1 C.L.R. 348, στην οποία αποδοκιμάστηκε και κρίθηκε αντινομική προς τα νομικά θέσμια για την κατοχύ-

ρωση της ανεπηρεάστης δίκης κάθε προσπάθεια δίκης μέσω του τύπου. Το ίδιο θέμα απασχόλησε το Δικαστήριο και στην υπόθεση *Γιαννάκης Έλληνας ν. Δημοκρατίας* (1989) 2 Α.Α.Δ. 149. (Το θέμα πραγματεύονται η απόφαση 5 *A-G v. Times Newspapers Ltd.* [1973] 3 All E.R. 54, και το Σύγγραμμα του Λόρδου Denning "Due Process of the Law"). Οι παρατηρήσεις του Δικαστηρίου στην υπόθεση εκείνη άπτονται του θέματος που ήγειρε για εξέταση ο κ. Πισσάς.

- 10 Εκτός από το δικαίωμα για ανεπηρεάστη δίκη, παραβιάστηκε, σύμφωνα με τον εφεσείοντα, και ένα άλλο δικαίωμα που κατοχυρώνει το άρθρο 30.2 για τη διεξαγωγή έγκυρης δίκης, εκείνο το οποίο καθορίζει ότι η ποινική ευθύνη του κατηγορουμένου κρίνεται μέσα σε εύλογο χρόνο.
- 15 Προς υποστήριξη της θέσης αυτής έγινε αναφορά στην υπόθεση *Nicolas Christodoulou alias Farfaros v. Republic* (1963) 1 C.L.R. 36.

Η εισήγηση είναι ότι ο χρόνος που διέρρευσε μεταξύ της σύλληψης του εφεσείοντα στις 16/7/87 και της καταδίκης του στις 9/3/89, υπερέβηκε το επιτρεπτό όριο και ως αποτέλεσμα η δίκη διεξήχθη έξω από το συνταγματικό πλαίσιο, παραβίαση που επιφέρει την ακυρότητα της καταδίκης.

20 Οι άλλοι λόγοι της έφεσης σχετίζονται με ακροσφαλή ευρήματα και συμπεράσματα του Δικαστηρίου τα οποία αποδυναμώνουν το υπόβαθρο της καταδίκης σε βαθμό που σωρευτικά αλλά και ξεχωριστά να δικαιολογούν τον παραμερισμό και την ακύρωση της ετυμηγορίας του Κακουργιοδικείου. Οι λόγοι αυτοί είναι -

- 25 (α) Η παράλειψη του Δικαστηρίου να αποδώσει τη δέουσα σημασία στο γεγονός ότι οι επισκέψεις στους τόπους επεξεργασίας του εγκλήματος, στους οποίους οδήγησε τις αστυνομικές Αρχές ο εφεσείων, έγιναν προς το βράδυ, και τις υπόνοιες που δημιουργεί αυτή η συμπεριφορά της 30 αστυνομίας.

(β) Η μαρτυρία για το συσχετισμό του ηλεκτρικού συσσωρευτή (μπαταρίας) με εκείνο που, όπως άλλωστε είναι παραδεκτό, απόκτησε ο εφεσείων, δεν ήταν συμπερασματική, γεγονός που ανατρέπει ένα από τα βασικά ευρήματα που θεμελίωσαν την καταδίκη του εφεσείοντα. Εξίσου ακροσφαλές ήταν το εύρημα ότι η τέλλα που βρέθηκε στην κατοχή του εφεσείοντα συνταιρίαζε με εκείνη που χρησιμοποιήθηκε για τη συγκρότηση του πυροδοτικού μηχανισμού και αποτέλεσε άλλο στοιχείο που κρίθηκε ότι έτεινε να συνδέσει με τρόπο άμεσο τον εφεσείοντα με το έγκλημα. Η εξήγηση του εφεσείοντα, σύμφωνα με τον κ. Πισσά, δε μπορούσε εύλογα να αποκλειστεί.

Ανακεφαλαιώνοντας ο κ. Πισσάς εισηγήθηκε ότι η περιστατική μαρτυρία δεν είναι καθοριστική για την ενοχή του εφεσείοντα, ενώ η αποδεικτική αξία της ομολογίας του έπρεπε να κριθεί, σύμφωνα με τη νομολογία, ως πολύ περιορισμένη. (Βλ. μεταξύ άλλων, *Andreas Kokkinos v. The Police* (1967) 2 C.L.R. 217, *Michael Antoni Petri v. The Police* (1968) 2 C.L.R. 40, και *Ioannis P. Ioannides v. The Republic* (1968) 2 C.L.R. 169). Οι συνθήκες της ανάκρισης, είπε ο κ. Πισσάς, είναι τόσο αποκαλυπτικές για τον καταπιεστικό τρόπο δράσης της αστυνομίας ώστε να φέρνουν στο προσκήνιο τις παρατηρήσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Michael Vassili Volettos v. The Republic*, 1961 C.L.R. 169, και τους κανόνες που διέπουν τη λήψη καταθέσεων των υποδίκων στο Ινδικό δίκαιο και επιβάλλουν τη λήψη τους ενώπιον των δικαστικών Αρχών. Η αποδεικτική αξία της ομολογίας είναι, όπως εισηγήθηκε ο κ. Πισσάς, με αναφορά στην αγγλική υπόθεση *R. v. Sykes* (8 Crim. App. Rep. 233, 236-237), αλληλένδετη με την υφή του περιεχομένου της και την εξωτερική ενίσχυση που παρέχεται. Στην προκείμενη περίπτωση, υπέβαλε, για όλους τους λόγους που έθεσε ενώπιόν μας, η κατάθεση του εφεσείοντα - Τεκμήριο 47 - και οι προφορικές του ομολογίες στερούνταν παντελώς αποδεικτικής αξίας και συνεπώς έπρεπε να αγνοηθούν. Αντ' αυτού, αποτέλεσαν το στήριγμα της καταδίκης του εφεσείοντα.

Καμιά επίκριση δε διατυπώθηκε ούτε εντοπίστηκε

5 οποιοδήποτε νομικό σφάλμα στην απόφαση σε σχέση με τους κανόνες από τους οποίους το Κακουργιοδικείο άντλησε καθοδήγηση για να αποφασίσει αν η κατάθεση ήταν θεληματική ή τη βαρύτητα που θα μπορούσε να αποδοθεί στο περιεχόμενό της και γενικότερα την αποδεικτική της αξία. Ούτε διατυπώθηκε οποιαδήποτε επίκριση για τις νομικές αρχές που κατεύθυναν το Δικαστήριο στον προσδιορισμό του βάρους της απόδειξης της κατηγορίας, τα συστατικά στοιχεία του εγκλήματος του φόνου εκ 10 προμελέτης ή την κρίση της αξιοπιστίας των μαρτύρων. Συγκεφαλαιώνοντας, ο βασικός λόγος για τον οποίο επιζητείται η ανατροπή της ετυμηγορίας του Κακουργιοδικείου συνίσταται στην παράλειψη του Δικαστηρίου να εξονυχίσει τη μαρτυρία στο βαθμό που επιβαλλόταν, διεργασία που θα επέτρεπε στο Δικαστήριο να επισημάνει τη ρηχότητα του υπόβαθρου της καταδίκης του εφεσείοντα. 15

Ο κ. Κυπριανού στη σύντομη αλλά εξαιρετικά διαφωτιστική απάντησή του για το πλαίσιο της καταδίκης, υποστήριξε, όπως μπορεί να συνοψιστούν οι θέσεις του, ότι 20 όχι μόνο δεν έχει τεκμηριωθεί οποιοσδήποτε λόγος που να δικαιολογεί την παρέμβαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην άσκηση της δευτεροβάθμιας δικαιοδοσίας του αλλά, τουναντίον, θεώρηση της απόφασης του Δικαστηρίου σε συσχετισμό με τη μαρτυρία που τέθηκε ενώπιόν του δεν 25 αφήνει αμφιβολίες ότι όχι μόνο το Κακουργιοδικείο που είχε εκδικάσει την υπόθεση αλλά και κάθε άλλο δικαστήριο θα κατέληγε στα ίδια συμπεράσματα.

Η μαρτυρία τεκμηρίωσε ότι ιχνηλατήθηκαν με μεγάλη λεπτομέρεια οι κινήσεις του εφεσείοντα πριν το έγκλημα. 30 Ανεξάρτητη μαρτυρία βεβαίωσε τους ισχυρισμούς που περιέχονται στην κατάθεσή του ότι (ο εφεσείων) επεσκέφθηκε το ξενοδοχείο του θύματος "CONTINENTAL" χωρίς να έχει εργασία ή άλλο αντικειμενικό λόγο για την επίσκεψη εκτός από εκείνο που ο ίδιος αποκάλυψε στην κατάθεσή του. Οι λεπτομέρειες που δίνει στην κατάθεσή του για τις 35 κινήσεις του θύματος ήταν απόλυτα ακριβείς. Μόνο πρόσωπο που παρακολούθουσε το θύμα θα μπορούσε να γνωρίζει αυτές τις κινήσεις. Αξιοσημείωτο είναι ότι στο ξενο-

δοχείο CONTINENTAL ζήτησε, για να δικαιολογήσει την επίσκεψή του, να αγοράσει τσιγάρα, κάτι για την απόκτηση του οποίου ένας δεν αποτείνεται συνήθως σε ξενοδοχεία αλλά σε περίπτερα. Επειδή δεν είχαν τσιγάρα ζήτησε και του δόθηκε ένα ποτήρι νερό.

5

Στις αρχές του μηνός Ιουλίου ενοικίασε μοτοσυκλέττα για να καταστεί ευχερής η παρακολούθηση του θύματος ώστε να προσδιοριστεί ο τρόπος και ο χρόνος της εκτέλεσης του εγκλήματος. Παρόλο που ισχυρίστηκε ότι τον ηλεκτρικό συσσωρευτή τον αγόρασε για να τον εγκαταστήσει στη μοτοσυκλέττα την οποία ενοικίασε, τελικά η μοτοσυκλέττα επιστράφηκε χωρίς οποιαδήποτε αλλαγή της μπαταρίας της. Συνεπώς ο συσσωρευτής παρέμεινε στην κατοχή του εφεσείοντα και ήταν το ένα στοιχείο το οποίο θα μπορούσε να προσκομίσει, αν πράγματικά το κατείχε, για να δημιουργήσει ρήγμα στην υπόθεση της Κατηγορίας. Δεν το έπραξε. Ως δικαιολογία έδωσε ότι την εναπόθεσε στην κατοχή φίλου του, το όνομα του οποίου αρνήθηκε να αποκαλύψει γιατί, όπως ισχυρίστηκε, "είχε κόρες της παντρειάς," ισχυρισμός αντινομικός προς την ίδια τη θέση του. Γιατί να ενοχοποιηθεί ο φίλος του από την κατοχή ηλεκτρικού συσσωρευτή που δεν είχε χρησιμοποιηθεί για το έγκλημα; Στην ομολογία του κατέθεσε ότι δεν την είχε γιατί τη χρησιμοποίησε για τη ρευματοδότηση της βόμβας που χρησιμοποιήθηκε για την παγίδευση του αυτοκινήτου του θύματος. Τη μοτοσυκλέττα την επέστρεψε μετά τη διάπραξη του εγκλήματος αλλά πριν την εκπνοή της περιόδου της ενοικίασης. Τη νύκτα της 9/7/87 ο εφεσείων ήταν στη Λεμεσό. Η μόνη μαρτυρία που έτεινε να βεβαιώσει το άλλοθί του ότι επέστρεψε γύρω στις 9 στο σπίτι του στο Στρόβολο, ήταν εκείνη της συζύγου του που κρίθηκε αναξιόπιστη και απορρίφθηκε. Η ανεύρεση της τέλλας στο αυτοκίνητό του ήταν άλλος σημαντικός κρίκος στην αλυσίδα της μαρτυρίας που έτεινε να τον συνδέσει με το έγκλημα. Από τη μαρτυρία προέκυψε ότι η τέλλα που χρησιμοποιήθηκε για τη συναρμολόγηση της βόμβας και του πυροδοτικού μηχανισμού είχε αποκοπεί από το περιτύλιγμα (ρουλώ) της τέλλας που βρέθηκε στην κατοχή του. Η απόκτηση ρευματοδέκτη ήταν ένα άλλο αναγκαίο εφόδιο για

10

15

20

25

30

35

τη συγκρότηση της βόμβας και την πυροδότησή της. Η εξήγηση που έδωσε ο εφεσείων στη μαρτυρία του ότι απόκτησε τους ρευματοδέκτες για τη διόρθωση φανού που χρησιμοποιούταν ως παιγνίδι από ένα από τα παιδιά του, προσέγγιζε τα όρια της αφέλειας. Εξάλλου, η ανεύρεση εκρηκτικής ύλης, παρόμοιας με εκείνης που χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή της βόμβας στη θέση του συνοδηγού στο αυτοκίνητο του εφεσείοντα, συνιστούσε ανεξάρτητη μαρτυρία που έτεινε να συνδέσει τον εφεσείοντα με το έγκλημα αφενός, και παρείχε εξωτερική βεβαίωση του περιεχομένου της κατάθεσης για τη συμμετοχή του στην κατασκευή και τοποθέτηση της βόμβας, αφετέρου.

Τα πιο πάνω στοιχεία, εισηγήθηκε ο κ. Κυπριανού, τεκμηρίωσαν την αντικειμενική υπόσταση της ομολογίας του εφεσείοντα και είχαν άρει κάθε αμφιβολία για την ορθότητα του περιεχομένου της.

Ο χρόνος ο οποίος δαπανήθηκε για τη διεξαγωγή και την ολοκλήρωση της δίκης, διάστημα 4 1/2 μηνών, δεν ήταν με κανένα μέτρο υπερβολικός ενόψει των πολλών μαρτύρων που κατέθεσαν και της μακράς διαδικασίας για την ολοκλήρωση της δίκης. Κατηγορήθηκε για το έγκλημα σε ελάχιστο χρόνο μετά τη σύλληψή του στις 16/7/87. Στις 14/11/87 παραπέμφθηκε σε δίκη μαζί με δυο άλλα άτομα. Σε μεταγενέστερο στάδιο έγιναν διαβήματα για το διαχωρισμό της εκδίκασης της υπόθεσης εναντίον του εφεσείοντα και εκείνης των συγκατηγορουμένων του. Τελικά, η Κατηγορία προχώρησε ξεχωριστά εναντίον του εφεσείοντα και η δίκη διεξήχθη και ολοκληρώθηκε μέσα στα χρονικά πλαίσια που έχουν αναφερθεί.

Ως προς το παράπονο για δυσμενή δημοσιότητα, ο κ. Κυπριανού εισηγήθηκε ότι δεν τέθηκε ο,τιδήποτε ενώπιον του Δικαστηρίου το οποίο να καταδεικνύει ή να υποστηρίζει παραβίαση του δικαιώματος του εφεσείοντα για ανεπηρέαστη δίκη ή έλλειψη αμεροληψίας εκ μέρους του Δικαστηρίου. Ο κ. Κυπριανού κάλεσε το Δικαστήριο να απορρίψει την έφεση.

Εξετάσαμε κάθε πτυχή της έφεσης μέσα στο πλαίσιο και τα όρια της δευτεροβάθμιας δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου. Όπως έχουμε επισημάνει, δεν υπάρχει ισχυρισμός ούτε έχει διαπιστωθεί νομικό σφάλμα στη διατύπωση των αρχών που διέπουν -

5

(α) την αποδοχή της ομολογίας κατηγορουμένου στις αστυνομικές Αρχές,

(β) το πλαίσιο αξιολόγησής της, και

(γ) τη βαρύτητα που μπορεί να αποδοθεί σ' αυτή.

Ούτε διατυπώθηκε ούτε έχει επισημανθεί οποιοδήποτε σφάλμα στην αποδοχή της άλλης μαρτυρίας ή τους κανόνες αξιολόγησής της ή εκείνους που διέπουν την απόδειξη της κατηγορίας.

10

Το κλίμα μέσα στο οποίο είχε διεξαχθεί η δίκη, όπως προκύπτει από τα πρακτικά του Δικαστηρίου, δε δημιουργεί ούτε κατ' ελάχιστο αμφιβολία για το ανεπηρέαστο της δίκης και την αμεροληψία του Δικαστηρίου. Η μαρτυρία έγινε αποδεκτή σύμφωνα με τους κανόνες της απόδειξης και κρίθηκε με βάση την αποδεικτική της αξία.

15

Το δικαίωμα για ανεπηρέαστη δίκη αποτελεί, βάσει του άρθρου 30.2, θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου. Η ουσία του δικαιώματος, όπως επισημαίνεται στην υπόθεση *Έλληνας ν. Δημοκρατίας* (1989) 2 Α.Α.Δ. 149, έγκειται στην αρχή ότι "μόνοι κριτές της ποινικής ευθύνης και των αστικών δικαιωμάτων του διαδίκου είναι τα δικαστήρια της Πολιτείας." Στην ίδια απόφαση διευκρινίζεται ότι δεν απαγορεύεται δημοσιότητα ή κριτική γύρω από την απονομή της δικαιοσύνης υπό την αίρεση ότι αυτή είναι δίκαιη. Ό,τι αποκλείεται είναι, όπως διαπιστώνεται, "ο προπηλακισμός και η δημιουργία προκατάληψης." Στην προγενέστερη απόφαση *Constantinides ν. Vima Ltd.* (1983) 1 C.L.R. 348, διακηρύχθηκε ότι "δίκη μέσω του τύπου αντιστρατεύεται και υπονομεύει το θεμέλιο της απονομής της δικαιοσύνης." Η ύπαρξη επηρεασμού δε συναρτάται

25

30

αποκλειστικά με την υποκειμενική αμεροληψία των δικαστών αλλά επεκτείνεται και σε κάθε παράγοντα που τείνει να εξοστρακίσει τη δικαιοσύνη από το προκαθορισμένο συνταγματικό πλαίσιο. Ενώπιον του Κακουργιοδικείου
 5 δεν τέθηκε οποιαδήποτε μαρτυρία που να καταδεικνύει ότι δημοσιεύματα στον τύπο ή άλλα μέσα μαζικής επικοινωνίας δημιούργησαν τέτοια πίεση και κλίμα προπηλακισμού του εφεσείοντα, ώστε να αποκλείεται εξ αντικειμένου η διεξαγωγή δίκαιας δίκης. Το μόνο παράπονο που
 10 διατυπώθηκε κατά τη διεξαγωγή της δίκης αφορούσε δημοσιεύματα που έτειναν, σύμφωνα με την εισήγηση του δικηγόρου του εφεσείοντα, να διαστρεβλώσουν τη διαδικασία, και πρόσθεσε:

15 "Βεβαίως δεν αναμένουμε από το δικαστήριο οποιονδήποτε 'ρουλίγκ' ή οποιανδήποτε ενέργεια αλλά οπωσδήποτε το δικαστήριο πιστεύω αν συμφωνεί μαζί μου αφού εξετάσει τα δημοσιεύματα ότι αυτά αποτελούν περιφρόνηση του δικαστηρίου είναι σε θέση να κάμει υποδείξεις."

20 Προκύπτει ότι δεν τέθηκε θέμα για την ύπαρξη συνθηκών που καθιστούσαν αδύνατη τη διεξαγωγή της δίκης μέσα στα πλαίσια που καθορίζει το Σύνταγμα. Το Κακουργιοδικείο υπέδειξε στον τότε δικηγόρο του εφεσείοντα ότι εναπόκειται στους ιδίους να θέσουν το θέμα της
 25 καταφρόνησης του Δικαστηρίου ενώπιον του Γενικού Εισαγγελέα. Το άρθρο 44 του Περί Δικαστηρίων Νόμου (Ν 14/60) καθιστά αδίκημα, μεταξύ άλλων, τη δημοσίευση οποιουδήποτε κειμένου ικανού να επηρεάσει τη δίκαιη εκδίκαση της υπόθεσης. Όπως μας έχει πληροφορήσει ο κ.
 30 Πισσάς, δεν υποβλήθηκε κανένα παράπονο στο Γενικό Εισαγγελέα παρά τις υποδείξεις του Δικαστηρίου. Η εισήγηση ότι η δίκη διεξήχθη κάτω από συνθήκες που αντιστρατεύονταν ή καθιστούσαν εκ προοιμίου αδύνατη τη
 35 διεξαγωγή ανεπηρέαστης δίκης, παρέμεινε ατεκμηρίωτη και απορρίπτεται ως ανεδαφική.

Το άλλο θεμελιώδες δικαίωμα του εφεσείοντα που, όπως ανέφερε, παραβιάστηκε κατά τον ισχυρισμό του εφε-

σειόντα σε βαθμό που να καθιστά τη δίκη άκυρη, αφορά το χρόνο που δαπανήθηκε για την ολοκλήρωση της δίκης. Και αυτό το θέμα εξετάστηκε ακροθιγώς στην υπόθεση 'Ελληνας (ανωτέρω). Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υποστηρίζει, όπως υποδεικνύεται, ότι στον καθορισμό του μέτρου για το εύλογο του χρόνου για την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας, με αφετηρία την ημέρα σύλληψης του κατηγορουμένου, λαμβάνονται υπόψη τα περιστατικά και το περίπλοκο της υπόθεσης, η συμπεριφορά των ανακριτικών και δικαστικών Αρχών, καθώς και εκείνη του κατηγορουμένου. Οι ίδιες αρχές υποστηρίζονται και από την απόφαση της δικαστικής επιτροπής του αγγλικού Ανακτοβουλίου (P.C.) στην υπόθεση *Bell v. DPP of Jamaica* [1985] 2 All E.R. 585, στην οποία ερμηνεύθηκαν οι πρόνοιες του άρθρου 20(1) του Συντάγματος της Ιαμαϊκής που αντιστοιχούν σε μεγάλο βαθμό με εκείνες που κατοχυρώνονται από το άρθρο 30.2 του Κυπριακού Συντάγματος. Άξιες μνείας είναι επίσης οι παρατηρήσεις του Δικαστηρίου στην υπόθεση εκείνη ότι και σύμφωνα με τις αρχές του κοινού Δικαίου τα δικαστήρια έχουν συμφυή δικαιοδοσία να παρεμποδίσουν καθυστερήσεις στην εκδίκαση υποθέσεων που οδηγούν σε καταπιεστική (oppressive) μεταχείριση του κατηγορουμένου.

Το καθήκον για την εξασφάλιση του δικαιώματος που κατοχυρώνεται από το άρθρο 30.2 βαρύνει τις δικαστικές Αρχές, τονίστηκε στην απόφαση *Agariou v. Panayiotou* (1988) 1 C.L.R. 257, ενώ οι συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από την παραβίαση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από το άρθρο 30.2 αναλύονται στην υπόθεση *Psaras and Another v. Republic* (1987) 2 C.L.R. 132.

Ο χρόνος μέσα στον οποίο ολοκληρώθηκε η διαδικασία και εκδόθηκε η ετυμηγορία του Δικαστηρίου για την ποινική ευθύνη του εφεσείοντα, δε μπορεί να χαρακτηριστεί με οποιοδήποτε μέτρο ως υπερβολικός. Λήφθηκαν καταθέσεις από μεγάλο αριθμό μαρτύρων και ανάλογα μεγάλος αριθμός μαρτύρων κατέθεσε στη δίκη. Η καθυστέρηση που σημειώθηκε στην έναρξη της δίκης, λόγω διαδι-

5 κασιών που αφορούσαν θέματα που άπτονταν του κατηγορητηρίου, δεν οδήγησαν σε καθυστέρηση στη διεξαγωγή της δίκης που να εκφεύγει του μέτρου που καθορίζει το Σύνταγμα. Και αυτός ο λόγος της έφεσης κρίνεται ανυπόστατος. Μετά και από αυτή τη διαπίστωση θα προχωρήσουμε στο τελικό μέρος της απόφασης για να αποφασίσουμε αν έχει καταδειχθεί οποιοσδήποτε λόγος σε σχέση με τα ευρήματα και την ετυμηγορία του Κακουργιοδικείου που να επιβάλλει ή να δικαιολογεί την επέμβασή μας.

10 Το κεντρικό σημείο της έφεσης, όπως έχει νωρίτερα συνοψισθεί, είναι ότι τα ευρήματα του Δικαστηρίου ενέχουν εγγενείς αδυναμίες, ενώ το σκεπτικό της απόφασης αφήνει χάσμα στη συγκρότηση του βάθρου της καταδίκης που δημιουργεί λογικές αμφιβολίες για την ενοχή του εφεσείοντα. Στο επίκεντρο των εισηγήσεων του κ. Πισσά είναι η θέση ότι ο δολοφόνος, ή ακριβέστερα, κάθε επίδοξος δολοφόνος, ενεργεί με μέτρο τη λογική, τη λογική του εγκλήματος, και όπου ο φόνος έχει ως κίνητρο υλικά ανταλλάγματα πρέπει να αναζητείται λογική αντιστοιχία (αναλογία) μεταξύ της αμοιβής του δολοφόνου και του κέρδους που θα προκύψει ή θα προσκομίσει εκείνος που τον προσλαμβάνει για τη διάπραξή του. Συνεπώς ήταν απίθανο για οποιοδήποτε, και ιδιαίτερα για τον εφεσείοντα, να αναλάβει το βάρος της ευθύνης για τη δολοφονία του Πανίκου Μιχαήλ, και εφόσο δε μπορούσε να αποφευχθεί και για το φόνο των παιδιών του, για το μικρό υπό τις συνθήκες ποσό των £10,000.00. Τα συμπεράσματα του Κακουργιοδικείου, εισηγήθηκε, αφίστανται της λογικής των πραγμάτων, ενώ κάθε συσχετισμός μεταξύ της αμοιβής του εκτελεστικού οργάνου και του κέρδους που θα προσκομίσει ο παραγγέλλων το έγκλημα, εξαφανίζεται ολοσχερώς ενόψει του μηδαμινού ποσού της προκαταβολής, £200.00. Η εισήγηση παραγνωρίζει ότι η προμελετημένη δολοφονία συνανθρώπου αποτελεί άρνηση αυτής τούτης της λογικής: ενώ η αφαίρεση ζωής κατά εγκληματική παραγγελία συνιστά έλλειψη κάθε ηθικού φραγμού. Αναζητείται μέτρο εκεί όπου δεν υπάρχει.

Η άλλη πιθανολόγηση του δικηγόρου του εφεσείοντα

ήταν ότι εκ των πραγμάτων ήταν απίθανο ο Καυκαρής να είχε παρασυρθεί και να στρατευθεί στη διάπραξη του εγκλήματος από πρόσωπο (ένας από τους Αεροπόρους) που είχε τη μισή του ηλικία. Παραγνωρίζεται το δέλεαρ της αμοιβής καθώς και το πλέγμα των σχέσεων Καυκαρή και Αεροπόρων. Προκύπτει από τα ευρήματα του Δικαστηρίου ότι σε χρόνο προγενέστερο του εγκλήματος οι αδελφοί Αεροπόρου άσκησαν πίεση στο συνεργάτη του εφεσείοντα στη μεταφορά εθνοφρουρών στη γραμμή Λευκωσίας - Λεμεσού, κ. Στυλιανού, για να συμφωνήσει με τις απαιτήσεις του Καυκαρή προς εξασφάλιση οικονομικού και επαγγελματικού οφέλους.

Η ποινική ευθύνη του κατηγορουμένου δεν κρίνεται αόριστα ή με θεωρητικές υποθέσεις. Άλλωστε, είναι αδύνατο, όπως επισημαίνεται και στην πρόσφατη απόφαση του Εφετείου *Παφίτη & Άλλου ν. Δημοκρατίας* (1990) 2 Α.Α.Δ.102, να προσδιοριστούν με βεβαιότητα οι νοητικές διεργασίες του κατηγορουμένου. Οι μόνες ενδείξεις για τις διεργασίες του νου είναι οι δηλώσεις και οι πράξεις του δράστη. Η ποινική ευθύνη καθορίζεται με βάση τη μαρτυρία που γίνεται αποδεκτή (βάσει των κανόνων του δικαίου της απόδειξης) και τα ευρήματα τα οποία στοιχειοθετεί κατά την κρίση του Δικαστηρίου που εκδικάζει την υπόθεση. Ο προσδιορισμός των πρωτογενών γεγονότων αποτελεί τον τομέα του πρωτόδικου δικαστηρίου. Τα πλαίσια επέμβασης με τα ευρήματα αυτά στην άσκηση της δευτεροβάθμιας δικαιοδοσίας είναι πολύ περιορισμένα. Στην προκείμενη περίπτωση η ευχέρεια του πρωτόδικου Δικαστηρίου να προβεί στα ευρήματα στα οποία κατέληξε δεν έχει αμφισβητηθεί ούτε διαπιστώθηκε οτιδήποτε που να δικαιολογεί την επέμβασή μας. Το σημείο στο οποίο οι ανακριτικές Αρχές δεν ακολούθησαν τη νενομισμένη διαδικασία για την αναγνώριση του εφεσείοντα από ορισμένους μάρτυρες, επισημάνθηκε στην απόφαση κρίθηκε όμως μετά ότι δεν είχε επιπτώσεις στην αξιοπιστία των μαρτύρων ή την ποιότητα της μαρτυρίας τους.

Μετά από προσεκτική εξέταση της σχετικής μαρτυρίας στο πλαίσιο των αρχών που διέπουν την αποδοχή και την

αξιολόγηση μαρτυρίας αναγνωρίσεως, η μαρτυρία κρίθηκε αξιόπιστη, εύρημα στο οποίο το Κακουργιοδικείο εύλογα θα μπορούσε να αχθεί ενόψει της ολότητας της μαρτυρίας. Περαιτέρω, τα ευρήματα αυτά δεν ήταν μεταξύ των ουσιωδέστερων ευρημάτων για την καταδίκη του εφεσείου-
5 ντα.

Η έφεση στρέφεται κατεξοχή εναντίον της αξιολόγησης των ευρημάτων του Δικαστηρίου και των συμπερασμάτων που ήταν δυνατό να εξαχθούν από αυτά. Στρέφεται ενάν-
10 ντια στην κρίση του Δικαστηρίου για την αποδεικτική αξία των ομολογιών στις οποίες προέβη ο εφεσείων στα αστυνομικά όργανα και, κυρίως, της γραπτής του κατάθεσης (Τεκμήριο 47), και των ευρημάτων που υποστήριξαν την ακρίβεια του περιεχομένου τους.

15 Η ομολογία του εγκλήματος - εφόσο γίνεται δεκτή ως εθελούσια - μπορεί αφεαυτής να θεμελιώσει την καταδίκη του εφεσείου. Η ανθρώπινη εμπειρία υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι δεν ομολογούν κατά κανόνα εγκλήματα τα οποία δε διέπραξαν. Η συνείδηση του ανθρώπου όσο πω-
20 ρωμένη κι' αν είναι έχει εκρήξεις για λύτρωση από το βάρος του εγκλήματος που δεν ελέγχονται. Η ομολογία του εγκλήματος αποτελεί μέσο για την εκτόνωση της βεβαρημένης συνείδησης. 'Όσο θεληματική κι' αν είναι η κατάθεση του κατηγορουμένου είναι φρόνιμο, όπως ορίζει η
25 νομολογία, να αναζητείται στο βαθμό που είναι δυνατό ενίσχυση της ορθότητας του περιεχομένου της. 'Έτσι αποκλείεται η πιθανότητα λάθους και συγχρόνως δεν ενθαρρύνονται οι ανακριτικές Αρχές να επιδιώκουν την ομολογία ως εύκολο υποκατάστατο της ανίχνευσης του
30 εγκλήματος. Το περιεχόμενο της ομολογίας κρίνεται όχι μόνο με βάση τη συμφυή αυθεντικότητα των ισχυρισμών που περιέχονται σ' αυτή αλλά και σε συνάρτηση με κάθε άλλη μαρτυρία που τείνει να ενισχύσει ή να καταρρίψει την ορθότητα του περιεχομένου της.

35 Η πρώτη παρατήρηση που θέλουμε να κάμουμε ως προς την κατάθεση του εφεσείου είναι ότι αυτή έγινε σε πολύ σύντομο χρόνο μετά τη σύλληψή του.

Δεύτερο, της κατάθεσής του προηγήθηκε, όπως έχουμε επισημάνει, άλλη προφορική ομολογία. Αφορμή γι' αυτή αποτέλεσε η αναγνωριστική παράταξη που επρόκειτο να γίνει για να διαπιστωθεί η ταυτότητα του προσώπου που είχε αποκτήσει τον ηλεκτρικό συσσωρευτή για τον οποίο, 5
όπως ο ίδιος γνώριζε, δεν είχε εμφανή χρήση ούτε ήταν σε θέση να δώσει οποιαδήποτε αθώα εξήγηση για τη διάθεσή του. Τρίτο, της γραπτής κατάθεσης του εφεσείοντα προηγήθηκε συνάντηση με το δικηγόρο του.

Για το κλίμα μέσα στο οποίο έγινε η γραπτή κατάθεση, 10
αποκαλυπτική είναι η μαρτυρία του Διευθυντή των Ψυχιατρικών Υπηρεσιών, του κ. Μαληκίδη, ο οποίος εξέτασε τον εφεσείοντα για να εκτιμήσει τη ψυχολογική και τη νοητική του κατάσταση. Ο εφεσείων του δήλωσε απερίφραστα ότι είχε κάμει την κατάθεση χωρίς την άσκηση 15
οποιασδήποτε ψυχολογικής ή φυσικής βίας από τα αστυνομικά όργανα. Το περιεχόμενο της συνομιλίας του εφεσείοντα με τον κ. Μαληκίδη δεν αποτελεί ομολογία του εγκλήματος. Ούτε κρίθηκε κάτω από αυτό το πρίσμα από το 20
Κακουργιοδικείο. Γίνεται αναφορά στη μαρτυρία αυτή μόνο ως προς το φως το οποίο ρίπτει για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες λήφθηκε η κατάθεση του εφεσείοντα. Το εύρημα του Κακουργιοδικείου για το περιεχόμενο της 25
συνομιλίας με τη σύζυγό του, επίσης καταμαρτυρεί την αποφασιστικότητα του εφεσείοντα να ομολογήσει το έγκλημα και να αποσείσει το βάρος της συνείδησης που τον καταπίεζε.

Μια από τις επικρίσεις που διατυπώθηκε για την απόφαση του πρωτόδικου Δικαστηρίου είναι ότι χρησιμοποιήθηκαν επίθετα για το χαρακτηρισμό του εγκλήματος 30
που προδίδουν προκατάληψη. Οι χαρακτηρισμοί αυτοί αναφέρονται στην αντικειμενική υφή του εγκλήματος. Σε ακόμα σοβαρότερους χαρακτηρισμούς του εγκλήματος προέβη ο κ. Πισσάς στην αγόρευσή του. Επρόκειτο για 35
απάνθρωπο έγκλημα που προκαλεί αποτροπιασμό. Η ετυμολογία του Δικαστηρίου δεν είχε συναρτηθεί με οποιοδήποτε τρόπο με τη σοβαρότητα του εγκλήματος αλλά είχε βασισθεί αποκλειστικά στη μαρτυρία και στα ευρήματα

που τεκμηριώθηκαν, καθώς και στα συμπεράσματα στα οποία οδηγούσαν.

5 Το Κακουργιοδικείο εξέτασε και αξιολόγησε τη μαρτυρία με τρόπο άμεμπτο χωρίς να παραγνωρίσει οποιοδήποτε
10 ουσιώδες στοιχείο της μαρτυρίας, ή να αποδώσει σε οποιαδήποτε πτυχή της σημασία και βαρύτητα μεγαλύτερη από εκείνη που ενείχε. Η ορθότητα του περιεχομένου της κατάθεσης, στο βαθμό που ήταν αντικειμενικά δυνατή η ενίσχυσή της με εξωτερική μαρτυρία, βεβαιώθηκε σε βαθμό
15 που προσεγγίζει τα όρια της μαθηματικής ακρίβειας. Πρόκειται για απόφαση που διακρίνεται για την πληρότητα της ανάλυσης της μαρτυρίας και τη συγκρότηση του σκεπτικού της. Η απόφαση του Κακουργιοδικείου τεκμηριώνει πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας την ενοχή του εφεσείοντα. Ως εκ τούτου η έφεση θα απορριφθεί.

20 Πριν κλείσουμε το κεφάλαιο της έφεσης αυτής, πρέπει να εκφράσουμε την ανησυχία μας για το έγκλημα του φόνου κατά παραγγελία - σπάνια μορφή εγκλήματος στην Κύπρο. Το έγκλημα του φόνου κατά παραγγελία είναι ξένο στο χαρακτήρα και τις παραδόσεις του λαού μας, και ελπίζουμε ότι το τραγικό έγκλημα της δολοφονίας του Πανίκου Μιχαήλ και των παιδιών του θα παραμείνει μια τραγική εξαίρεση στην ιστορία του τόπου.

Η έφεση απορρίπτεται.